

แนวทางส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
GUIDELINES FOR PROMOTING
THE SOCIAL QUOTIENT OF EDUCATION STUDENTS
AT RAMBHAIBARNI RAJABHAT UNIVERSITY

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 28 มิถุนายน 2562

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 25 ธันวาคม 2562

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 21 มกราคม 2563

อัฐญา แพทย์ศาสตร์*

Atchaya Patsat

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล**

Patcharin Rujiranukul

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสนทนากลุ่ม พบว่าควรจัดกิจกรรมค่าย ชมรม หรือโครงการเพื่อศึกษาเรียนรู้สังคมจริง เน้นการตระหนักรู้ทางสังคม มีการลงพื้นที่ ไม่ยึดติดกับห้องเรียนหรือมีการสอดแทรกในรายวิชา เพื่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสถานการณ์นั้น เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและฝึกปฏิบัติในเรื่องมารยาท การแสดงออกทางด้านความรู้สึกและการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การเป็นผู้นำ การสื่อสาร และการรับฟังผู้อื่น

คำสำคัญ: ความฉลาดทางสังคม, นักศึกษาครู, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ABSTRACT

The purposes of this research were to the guidelines for promoting the social quotient of education students at Rambhai Barni Rajabhat University by assigning participants to join the focus group, 10 participants. The content analysis was used for data analysis. According to experts' comments, it could conclude that there should be camp activities, clubs, or projects. It is to learn the real society

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
e-Mail: atchaya.p@rbu.ac.th

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

emphasizing on social awareness by organizing activities on sites, not learning only in the classroom or interference in the course for deciding to behave appropriately to that situation to learn to live with other people and practice manners in expressing feelings, building relationship, being leader, communicating and listening to others.

Keywords: social quotient, education students, Rambhai Barni Rajabhat University.

บทนำ

ความทันสมัยของเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือไอที (IT: information technology) ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ส่งผลให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมมีความมุ่งมั่นที่จะผลักดันตนเองให้มีความเก่ง ความเจริญในทุก ๆ ด้าน ทั้งในเรื่องของความเฉลียวฉลาดทางด้านสติปัญญาหรือไอคิว (IQ: intelligence quotient) และความฉลาดทางอารมณ์หรืออีคิว (EQ: emotional quotient) ซึ่งแต่ละคนพยายามจะพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมทั้งสองด้าน เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ แต่ในปัจจุบันหลายภาคส่วนขององค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับความฉลาดทางสังคมหรือเอสคิว (SQ: social quotient) มากขึ้น ซึ่ง วนิษา เรซ (2550) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของความฉลาดทางสังคมไว้ว่า ความฉลาดทางสังคมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จทั้งทางด้านการงานและชีวิตส่วนตัว ความฉลาดทางสังคมเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดความสุขในชีวิต ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ความสุขในชีวิตสมรส และการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่วน Albrecht (2006, pp. 2-8) นักเขียนและที่ปรึกษาด้านการบริหารธุรกิจ ให้นิยามความฉลาดทางสังคมไว้ว่า เป็นความสามารถในการเข้ากับคนอื่นได้ดี และทำให้คนอื่นให้ความร่วมมือ ถึงแม้ว่าคำจำกัดความของความฉลาดทางสังคมอาจจะเป็นคำที่ไม่มีความหมายซับซ้อนมากนัก แต่การจะได้มาซึ่งความสามารถทางสังคมนี้ต้องอาศัยการเป็นคนที่มีความรู้สึกตอบสนองไวต่อความต้องการของผู้อื่น สามารถเข้าใจความต้องการของผู้อื่น และต้องมีทัศนคติในการช่วยเหลือเกื้อกูล เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมทั้งจะต้องมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด โดยความฉลาดทางสังคมตามแนวคิดของ Albrecht มีองค์ประกอบ 5 ประการคือ 1) การรู้สถานการณ์ (situation awareness) 2) การแสดงออก (presence) 3) ความจริงใจ (authenticity) 4) ความชัดเจน (clarity) 5) ความเห็นอกเห็นใจ (empathy) สอดคล้องกับ Goleman (2006, pp. 82-104) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางสังคม เป็นความสามารถในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยทั่วไปเป็นทักษะการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นที่ทราบดีว่ามนุษย์ต้องอยู่ในสังคมตลอดเวลา แต่สภาพโดยทั่วไปบางคนอาจมีความสามารถในการปรับตัวได้ดี ในขณะที่บางคนมีปัญหาในการเข้าสังคม ไม่มีเพื่อน ทำงานคนเดียว ขาดความช่วยเหลือทางสังคม นอกจากนี้ อารมณ์ของมนุษย์นั้นสามารถติดต่อกันได้ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ดีหรืออารมณ์เสีย ยิ่งถ้าต้องพบปะผู้คนตลอดเวลา อารมณ์ของแต่ละคนก็ยิ่งมีการ

ส่งถึงกันมากขึ้น ที่น่าสนใจอีกประเด็นคือ สังคมปัจจุบันมีปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจัยหลายอย่างก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้โดยที่เราไม่รู้ตัว เช่น การฟังรายการวิทยุ หรือแม้กระทั่งการเห็นหน้าของบุคคลอื่น การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงส่งผลโดยตรงต่อการทำงานของระบบประสาท ระบบฮอร์โมน ระบบภูมิคุ้มกัน และอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย นอกจากนี้ Goleman (2006, pp. 4-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีความฉลาดทางสังคมว่า ระบบประสาทของมนุษย์ส่วนหนึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อบุคคลอื่น การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลกับผู้อื่นจะมีผลกระทบต่อระบบภูมิคุ้มกัน ส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาพของบุคคล การมีความฉลาดทางสังคมทำให้เข้ากับผู้อื่นได้ดีและได้รับความร่วมมือ ทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้สึกไวต่อความต้องการของผู้อื่น และมีทัศนคติในเชิงเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจ รวมทั้งมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด ดังนั้น ความฉลาดทางสังคมจึงมีความสำคัญต่อการทำงานเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะครู เนื่องจากเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เพื่อสังคมอย่างแท้จริง ครูต้องพบปะนักเรียน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา สังคมและชุมชน ซึ่งในยุคของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ครู ถือเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะเป็นด่านหน้าและกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูและเตรียมครูที่จะเข้าสู่วิชาชีพ โดยเฉพาะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้คนลดการเรียนรู้ทางด้านวิชาการลง แต่ไปเพิ่มการพัฒนาทักษะต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับการสังเคราะห์คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของ สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ (2558) ที่สรุปว่า ครูในศตวรรษที่ 21 สามารถแบ่งคุณลักษณะออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา 2) มีเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย 3) มีทักษะการคำนวณ 4) มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 5) รู้จักและเข้าใจผู้เรียน 6) มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการสอน กิจกรรม และการประเมินผลที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและการเห็นคุณค่าวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย 7 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 2) มีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ 3) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 4) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 5) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 6) เป็นผู้มีความมุ่งมั่นทางวิชาการ 7) ปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ของหน่วยงาน และด้านที่ 3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย 5 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) มีความสามารถด้านการใช้ภาษาและการสื่อสาร 2) มีความสามารถที่จะเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม 3) เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทันเหตุการณ์ 4) มีความคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 5) มีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ควรเชื่อมโยงกับ

การส่งเสริมด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านวิชาชีพควรสอดคล้องความฉลาดทางสังคม ในรายวิชา และบูรณาการกับกิจกรรมหรือโครงการที่สถาบันจัดให้กับนิสิต นอกจากนี้ครูสภายังได้ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูเพื่อเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานและปฏิบัติตน กล่าวคือ ผู้ประกอบ วิชาชีพครูต้องร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาและในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ครูจะต้องมีความสามารถ ในการรับรู้ ตระหนัก และเข้าใจต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ถ้าหากครูสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมให้เกิดขึ้นได้ ก็จะทำให้ ทั้งครู นักเรียน และชุมชน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างเด็กไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

จากเหตุผลดังกล่าว ความฉลาดทางสังคมถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงาน โดยเฉพาะวิชาชีพครู เนื่องจากครูเป็นบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อสังคมอย่างแท้จริง เพราะการ ประกอบอาชีพครูจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าหากขาดนักเรียนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอน ซึ่งบุคคลที่จะเข้าไปประกอบอาชีพครูในอนาคตจึงควรได้รับการประเมินระดับความฉลาด ทางสังคมของตนเอง เพื่อที่จะได้ปรับตัวหรือเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ในการทำงานต่อไป (คณิตพันธุ์ ทองสืบสาย, 2552, หน้า 2-3) ดังนั้นนักศึกษาครูจึงต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม สามารถอยู่ร่วมกับ บุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และจากการศึกษาของ Meijs et al. (2010, pp. 62-72) พบว่า โรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับความฉลาดทางสังคมควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ จะส่งผลดีต่อนักเรียน ทั้งด้านการดำเนินชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากผลการวิเคราะห์ระดับความฉลาด ทางสังคมจากแบบวัดความฉลาดทางสังคมที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณไปแล้วนั้น พบว่าระดับคะแนน ความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการตระหนักรู้ระดับคะแนนอยู่ในระดับสูง องค์ประกอบด้านการรู้คิดทางสังคมระดับคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบด้านการมีทักษะ ทางสังคมระดับคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่ามีองค์ประกอบถึง 2 ด้าน ที่มีระดับคะแนน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรสนับสนุนให้นักศึกษามีความฉลาดทางสังคมในระดับที่สูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อให้ทราบแนวทางการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครูว่าควร เป็นอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารคณะครุศาสตร์และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริมนักศึกษาครูให้เกิดทักษะความฉลาดทางสังคม และเพื่อพัฒนานักศึกษา ครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรือเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี

การเสนอแนวทางการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนานักศึกษาครู จำนวน 2 คน ตัวแทนคณาจารย์คณะครุศาสตร์ จำนวน 4 คน ตัวแทนนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ จำนวน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 คน มีคุณลักษณะ คือ เป็นผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในระดับคณะและเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง ในด้านการพัฒนานักศึกษาครู
2. ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนานักศึกษาครู จำนวน 2 คน มีคุณลักษณะคือ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาครูในระดับคณะหรือระดับมหาวิทยาลัย และทำหน้าที่หรือมี ประสิทธิภาพด้านการพัฒนานักศึกษาครูไม่น้อยกว่า 3 ปี
3. ตัวแทนคณาจารย์คณะครุศาสตร์ จำนวน 4 คน มีคุณลักษณะคือ เป็นคณาจารย์ผู้สอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือ ความสนใจด้านการพัฒนานักศึกษาครู
4. ตัวแทนนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ จำนวน 2 คน มีคุณลักษณะคือ เป็นนักศึกษาที่ทำ หน้าที่ในสโมสรนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีการศึกษา 2561

ผลการวิจัย

ในการจัดสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่าการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณินั้น ควรจัดกิจกรรมค่าย ชมรม หรือโครงการเพื่อศึกษาเรียนรู้สังคมจริง เน้นการตระหนักรู้ทางสังคม มีการลงพื้นที่ ไม่ยึดติดกับห้องเรียน หรือมีการสอดแทรกในรายวิชา เช่น การรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองทุก ๆ ด้าน เพื่อฝึกการคิด รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ คิดบวก หรือคิดอย่างสร้างสรรค์ ทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เพื่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ต่อสถานการณ์นั้น เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและฝึกปฏิบัติในเรื่องมารยาท การแสดงออก ทางด้านความรู้สึกและการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การเป็นผู้นำ การสื่อสาร และการรับฟัง ผู้อื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมด้านการตระหนักรู้ทางสังคม ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาลงชุมชน โรงเรียน หรือได้สัมผัสกับสังคมภายนอก มีการจัดกิจกรรม จัดอบรม จัดค่าย หรือโครงการที่ช่วยเสริมความฉลาดทางสังคมให้นักศึกษา เพื่อรับรู้ และเข้าใจอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้อื่น รวมถึงการมีโอกาสสัมผัสกับโรงเรียนเพื่อเรียนรู้การตระหนักรู้ทางสังคมของครูหรือผู้อำนวยการโรงเรียน

2. แนวทางการส่งเสริมด้านการรู้คิดทางสังคม ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาสนใจ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม และอาจารย์ผู้สอนควรนำเหตุการณ์และข่าวสารต่าง ๆ หรือกรณีศึกษา มาวิเคราะห์ร่วมกันกับนักศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้นักศึกษาได้ฝึกคิด ฝึกความสนใจ ในการแสดงพฤติกรรมกับผู้อื่น สนับสนุนนักศึกษาช่วยงานของภาควิชาหรือคณะเพื่อฝึกการสังเกต การจดจำ การทำความเข้าใจในการแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้อื่น และการปรับตัวของนักศึกษา หรือจัดกิจกรรมโรงเรียนจำลองเพื่อให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3. แนวทางการส่งเสริมด้านการมีทักษะทางสังคม ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาฝึก กระบวนการรับรู้ มีการเสวนากลุ่ม จัดกิจกรรม การทำค่าย เน้นการทำงานร่วมกัน รู้จักสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และฝึกการแสดงออกทางอารมณ์ต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม ควรให้นักศึกษาช่วยเหลืองานอาจารย์ทั้งในภาควิชาหรือคณะเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะนักศึกษาจะได้ฝึกการสื่อสาร การรับฟัง รู้จักใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทางที่เหมาะสม เมื่อต้องออกไปฝึกสอนในโรงเรียนจะได้มีทักษะทางสังคมมากขึ้น

อภิปรายผล

แนวทางการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า ควรจัดกิจกรรมค่าย ชมรม หรือโครงการ เพื่อศึกษาเรียนรู้สังคมจริง เน้นการตระหนักรู้ทางสังคม มีการลงพื้นที่ ไม่ยึดติดกับห้องเรียน หรือมีการสอดแทรกในรายวิชา ดังตัวอย่างข้อเสนอแนะแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ว่า

“ควรให้นักศึกษาได้สัมผัสกับชุมชน สังคมภายนอก มีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจปัญหาและหาแนวทางแก้ไขให้กับชุมชน สังคม”

“อยากให้เน้นเรื่องการทำกิจกรรม เพราะเห็นว่าถ้านักศึกษาได้ทำกิจกรรม นักศึกษามีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ได้ดี และมีสื่อ อุปกรณ์ ที่หลากหลาย เน้นการกระตุ้นความคิด เมื่อนักศึกษาได้ทำงานกลุ่มก็จะเรียนรู้ความรู้สึกของคนอื่นในกลุ่ม”

“ในการสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมนั้น ควรให้นักศึกษามีโอกาสสัมผัสบรรยากาศของโรงเรียน เน้นการตระหนักรู้ทางสังคมของครูที่อยู่ในโรงเรียน และเรียนรู้บริบทของความเป็นครู เพราะฉะนั้นควรให้นักศึกษาเข้าโรงเรียนทุกสัปดาห์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน แต่ไม่ควรไปซ้ำวันเดิม เพราะจะเห็นแค่บริบทเดิม ๆ แต่ควรไปให้หลากหลายไม่ซ้ำวันเดิม ให้ไปเรียนรู้เกี่ยวกับบริบทของความเป็นครู ทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การสอน และให้ไปตั้งแต่ชั้นปีที่ 1”

สอดคล้องกับ ชีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2558) ที่กล่าวว่า ในส่วนของสถาบันการศึกษาควรจัดการเรียนการสอนที่ฝึกให้นิสิตมีพฤติกรรมมารการกล้าแสดงออก มีการทำงานเป็นทีม รู้จักความรับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ต่อกัน การส่งเสริมให้นิสิตจัดโครงการต่าง ๆ ที่เป็นการพัฒนาคุณลักษณะของความฉลาดทางสังคม นอกจากนั้นควรมีการสำรวจนิสิตที่มีระดับความฉลาดทางสังคมต่ำ และจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนา ได้แก่ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) การปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นกลุ่ม (group counseling) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (group dynamics) การฝึกสถานการณ์จำลอง (simulation method) กิจกรรมบทบาทสมมติ (role playing method) การศึกษานอกสถานที่ (field trips) เป็นต้น นอกจากนี้ การฝึกอบรมถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญ ดังที่ สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2550, หน้า 14) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการทำให้เกิดความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (understanding) ความชำนาญ (skill) และทัศนคติ (attitude) ที่ดีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการฝึก โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ ควรมีการรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองทุก ๆ ด้าน เพื่อฝึกการคิด รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ คิดบวก หรือคิดอย่างสร้างสรรค์ ทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เพื่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสถานการณ์นั้น เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และฝึกปฏิบัติในเรื่องของมารยาทการแสดงออกทางด้านความรู้สึกและการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การเป็นผู้นำ การสื่อสารและการรับฟังผู้อื่น ดังตัวอย่างข้อเสนอแนะแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กล่าวว่า

“ควรให้นักศึกษาได้ติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของบ้านเมือง แล้วนำมาวิเคราะห์ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น”

“ควรจำลองสังคมในมหาวิทยาลัย ทำกิจกรรมเสริมให้นักศึกษาอยู่ในสังคมของครุศาสตร์ เช่น สโมสรนักศึกษา หรือโรงเรียนจำลองของนักศึกษาครู ให้นักศึกษาทุกสาขาวิชามารวมกันเหมือนเป็นชุมชนของนักศึกษา แล้วมีกิจกรรมเพื่อแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ที่กำหนดให้ จะเห็นความสามารถของการรู้คิดทางสังคม”

“สิ่งสำคัญของทักษะทางสังคมในการเป็นครู ควรเน้นการแสดงออกทางอารมณ์ ถ้าครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายตามมา เหมือนชาวที่ออกมาว่าครูตบกัน เพราะฉะนั้นการสร้างสถานการณ์จำลองให้นักศึกษาได้ฝึกเรื่องความฉลาดทางสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญ”

“ด้านทักษะทางสังคม เป็นด้านที่สำคัญมาก การแสดงออกต่อผู้อื่น การแสดงออกต่อสังคม ทั้งการแสดงออกทางอารมณ์ และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม แนวทางส่งเสริมควรมีการสำรวจสอบถาม หรือสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ควรทำตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 เพราะต้องใช้ระยะเวลากว่าที่นักศึกษาจะเข้าใจ เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติได้ ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสอดแทรกเข้าไปในรายวิชา เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ”

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริชาติ เทพอาร์ักษ์ และอมรารวรรณ ทิพนอม (2550, หน้า 12-13) ที่กล่าวว่า นิสิตเป็นบุคคลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นต้องเรียนรู้ถึงมิตรภาพในการร่วมมือและการเคารพซึ่งกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องเรียนรู้พฤติกรรมกลุ่มและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ถ้านิสิตมีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมจะทำให้ได้รับประสบการณ์ในเชิงบวก เกิดความรู้สึกที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่เหมาะสมพอประมาณ มีคุณธรรม บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ ทำให้จิตใจเข้มแข็ง สามารถปรับตัวได้ จะส่งผลให้สามารถปฏิบัติภารกิจในสังคมได้อย่างปกติสุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Heart (1987) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางสังคมจะเกิดขึ้นด้วยจุดเริ่มต้นจากตัวเราทั้งสิ้น ต่อเมื่อได้ประจักษ์กับความจริงเกี่ยวกับตนเองแล้ว เราย่อมจะสามารถจัดทุกข์ทั้งปวงและเข้าถึงสังคมได้ และ Rinpoche (อ้างถึงใน ประเวศ วะสี, 2553) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่การสืบค้นสำรวจภายในตนเอง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการรับฟังด้วยใจที่เปิดกว้างว่า จะนำไปสู่การตระหนักรู้ การหยั่งรู้ ความเปิดกว้าง ความเคารพในความเป็นมนุษย์ และการยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย นอกจากนี้ Buzan (2002, pp. 126-137 อ้างถึงใน ปวีศา ภวเจริญผล, 2559, หน้า 19-20) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Power of Social Intelligence ว่า “ผมเริ่มเข้าใจแล้วว่า ถ้าต้องการประสบความสำเร็จหรือเป็นที่รักใคร่ของคนในสังคม เพียงไอคิวสูงและร่างกายที่ดีไม่เพียงพอ ผมจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ความฉลาดเชิงการสัมพันธ์กับผู้อื่น และความฉลาดในการเข้าสังคม ถ้าเรายอมรับความจริง พวกเราทุกคนคงต้องยอมรับว่า เราจำเป็นต้องปรับปรุงความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งความสามารถในการเข้าสังคมนี้ประกอบขึ้นจากความสามารถในหลากหลายทาง เริ่มต้นจาก คุณต้องสามารถเข้ากับบุคคลอื่นได้ชนิดตัวต่อตัว และพัฒนาขึ้นกับคนกลุ่มเล็ก ๆ ไปสู่กลุ่มใหญ่ หรือแม้แต่กระทั่งกลุ่มคนจำนวนมากขึ้น ปัจจุบันเราเกี่ยวข้องกับการสื่อสารชนิดสมองสู่สมอง เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า สมองคนเราเป็นสิ่งซับซ้อน เข้าใจยาก และมีพลังอำนาจมหาศาล การที่เราต้องจัดการกับสมองหรือความคิดของตัวเองเป็นงานที่ยากลำบาก และเราคงเป็นอัจฉริยะถ้าเราสามารถจัดการกับความคิดของคนจำนวนมากในเวลาเดียวกันได้ คนที่ฉลาดในการเข้าสังคมต้องใช้พลังสมองทั้งหมดและภาษากายของพวกเขามาเพื่อการติดต่อสื่อสารและอ่านใจผู้อื่น พวกเขาต้องมีความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้อื่นรู้สึกอยากเปิดเผย อยากสนทนา หรืออยากเป็นเพื่อนกับพวกเขา นอกจากรู้จักสร้างมิตรภาพแล้ว พวกเขายังต้องรู้จักที่จะรักษามิตรภาพนั้นไว้ ความสามารถที่กล่าวมานั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติคือเป็นทั้งนักพูดและนักฟังที่ดี ต้องทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก คนที่ฉลาดเข้าสังคมจะต้องเข้ากับคนอื่นได้เป็นอย่างดี แม้จะมีความแตกต่างกันในแง่ของภูมิหลัง อายุ วัฒนธรรม หรือชนชั้นทางสังคมก็ตาม และที่สำคัญต้องมีความสามารถในการทำให้บุคคลเหล่านั้นรู้สึกเป็นกันเองและผ่อนคลายในระหว่าง การสนทนา ความจริงแล้วไม่ว่าบุคคลในอาชีพใดก็ต้องติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่ง

ที่ทุกคนต้องมีความสามารถในการเข้าถึงสังคม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งความสามารถในการเข้าถึงสังคมเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถฝึกฝนได้”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

คณะครุศาสตร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการหรือกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนา นักศึกษาครูให้มีทักษะความฉลาดทางสังคมอย่างต่อเนื่องและถูกต้องเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความฉลาดทางสังคมในสถาบันครอบครัว หรือประชาชนทั่วไปที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อนำมาสร้างรูปแบบความฉลาดทางสังคมที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต
2. ควรศึกษาความฉลาดทางสังคมกับครูหรือบุคลากรทางการศึกษาด้วย เพื่อจะได้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและความสามัคคีในการทำงาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คณิตพันธุ์ ทองสืบสาย. (2552). **การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2558). **การแนะแนวกับคุณภาพชีวิต: หน่วยที่ 8 ทักษะชีวิตกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปวีศา ภาวเจริญผล. (2559). **การตรวจสอบกลุ่มตัวแปรความฉลาดทางสังคมที่ทำนายสุขภาพจิตทางบวกของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา, วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประเวศ วะสี. (2553). **ความเป็นมนุษย์กับการเข้าถึงสิ่งสูงสุด: ความจริง ความดี ความงาม**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล.

- ปาริชาติ เทพอารักษ์ และอมรवारณ ทิวณอม. (2550). สุขภาวะของคนไทย จุดเริ่มต้นของความอยู่เย็นเป็นสุข. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 44(1), หน้า 12-17.
- วนิษา เรช. (2550). *อัจฉริยะสร้างได้*. กรุงเทพฯ: เรด.
- สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2550). *เทคนิคการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สุพรทิพย์ ชนภัทรโชติวัต และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(1), หน้า 33-48.
- Albrecht, Karl. (2006). *Social intelligence: The new science of success*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Goleman, Daniel. (2006). *Social intelligence*. London, UK: Random House Group.
- Heart, W. (1987). *The art of living: Vipassana meditation as taught by S. N. Goenka*. San Francisco, CA: Harper & Row.
- Meijs, N., et al. (2010). Social intelligence and academic achievement as predictors of adolescent popularity. *Journal Youth Adolescence*, 39(1), pp. 62-72.